

VI. KRONIKA

PROFESOR JULIUSZ BARDACH CZŁONKIEM POLSKIEJ AKADEMII NAUK

Dnia 10 listopada 1983 r. Prezes PAN, prof. dr Aleksander Gieysztor przyjął w poczet Polskiej Akademii Nauk nowo wybranych przez Zgromadzenie Ogólne członków. Wśród wyróżnionych tą godnością jest prof. dr Juliusz Bardach, profesor zwyczajny Uniwersytetu Warszawskiego, kierownik Zakładu Historii Państwa i Prawa Polskiego UW. Profesor Juliusz Bardach jest czwartym polskim historykiem prawa, który dostał tej godności — po Zygmuncie Wojciechowskim, Konstantym Grzybowskim i Bogusławie Leśnodorskim. Wyróżnienie profesora Juliusza Bardacha jest sukcesem całego środowiska historycznoprawnego w Polsce. Komitet Redakcyjny „Czasopisma Prawno-Historycznego” przyłącza się do gratulacji dla Profesora Juliusza Bardacha i śle Mu wyrazy szacunku.

OGÓLNOPOLSKA KONFERENCJA HISTORYKÓW PRAWA W KRYNICY

W dniach 16, 17 i 18 września 1983 r. odbyła się w Czarnym Potoku koło Krynicy ogólnopolska sesja naukowa historyków prawa, poświęcona dziejom prawa własności. Zorganizował ją Instytut Historyczno-Prawny Uniwersytetu Jagiellońskiego. W obradach wzięło udział 75 pracowników nauki, przedstawiciele ośrodków uniwersyteckich z Gdańska, Katowic, Krakowa, Lublina, Łodzi, Poznania, Torunia, Warszawy i Wrocławia. Na program sesji złożyło się 11 referatów na temat dziejów prawa własności, dyskusja oraz otwarte posiedzenie Komisji Historyczno-Prawnej PTH.

Sesję otworzył dyrektor IHP UJ prof. dr hab. Ludwik Łysiak, który wyraził przekonanie, że owocne obrady przyczynią się nie tylko do rozwoju dyscypliny, ale również do integracji środowiska historycznoprawnego. W imieniu Rektora oraz władz uczelni powitał uczestników obrad Dziekan Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego prof. dr hab. Wojciech M. Bartel. Zebrani uczcili minutą milczenia tych przedstawicieli nauki, którzy odeszli z grona historyków prawa od czasu ostatniej podobnej konferencji w 1979 r.

Z kolei przystąpiono do właściwej części obrad, której przewodniczył profesor dr hab. Józef Matuszewski (UŁ). Jako pierwszy wygłosił referat prof. dr hab. Henryk Kupiszewski z Uniwersytetu Warszawskiego — pt. „Koncepcja własności w Imperium Romanum”. Zawarł w nim rozważania na temat typów i form własności u schyłku Republiki Rzymskiej i w czasach imperialnych, za punkt wyjścia przyjmując analizę pojmowania własności w perspektywie pytania — czy jest to prawo, czy stosunek prawny. Ujęcie tego zagadnienia przez różnych badaczy scharakteryzował referent jako stopniowe przesuwanie rozważań z układu czło-

wiek — rzecz na układ właściciel rzeczy — inni ludzie. Następnie omówił przenikanie tych problemów do nowożytnego ustawodawstwa. Poruszył też dwa tematy, tj. ograniczenie własności w okresie klasycznym oraz typy własności prowincjonalnej. Następnie omówił zagadnienia metodologiczne, wyróżniając w prawie rzymskim 4 typy własności, mianowicie: kwirytarną, bonitarną, peregrynów i prowincjonalną.

Drugi referent, prof. dr hab. Władysław Rozwadowski (UAM), zabrał głos na temat „Definicja prawa własności w perspektywie dziejów”. Wychodząc od istoty własności jako kategorii historycznej doszedł do stwierdzenia, że własność nie jest instytucją niezmienną, co stawia pod znakiem zapytania konieczność formułowania jej definicji. Zadanie to, choć trudne, powinno być jednak podejmowane. Wszelkie jednak próby definicji to próby ograniczenia treści tego prawa lub też określenia granic jego przedmiotu i podmiotu. Akcentując to stwierdzenie referent dokonał przeglądu definicji własności w perspektywie historycznoprawnej, zatrzymując się przy prawie rzymskim, w którym choć definicji własności nie sformułowano, rozumiano ją jako absolutną i nieograniczoną władzę człowieka nad rzeczą. Mówiąc o różnicach w zakresie dysponowania rzeczą, referent wymienił liczne teorie dotyczące genezy prawa własności. Zajął też stanowisko w toczącej się wśród prawników dyskusji, stwierdzając jednoznacznie, że własność nie jest stosunkiem prawnym, lecz prawem i to ze swej natury nieograniczonym. Historia prawa własności jest więc historią jego ograniczeń. Tak sformułowany wniosek zilustrował przykładami czerpanymi z wielkich kodyfikacji zachodnioeuropejskich, a także ze współczesnego polskiego kodeksu cywilnego.

W dyskusji nad powyższymi referatami wypowiedzieli się prof. Wojciech M. Bartel (UJ), prof. Janusz Söndel (UJ), doc. Jan Kodrębski (UL), prof. Witold Wołodkiewicz (UW), dr Tomasz Giaro (UW), doc. Wacław Uruszczak (UJ), doc. Stanisław Russocki (UW). Poza drobnymi uwagami merytorycznymi zgłoszonymi przez prof. W. M. Bartla i doc. S. Russockiego mówcy skupili się na problemie definicji własności i jej praktycznym znaczeniu. Wskazano szereg przykładów kodyfikacji obywateli się bez definicji własności. Zawarte w referatach rozważania dotyczące prawa rzymskiego uzupełnili doc. Jan Kodrębski (UL) uwagami na temat prawa sąsiedzkiego oraz prof. Witold Wołodkiewicz (UW) „na temat elementów prawa rzymskiego we współczesnych systemach prawnych.

Obrady popołudniowe, którym przewodniczył prof. dr hab. Kazimierz Orzechowski (UWr) rozpoczął prof. dr hab. Ludwik Łysjak (UJ) referatem noszącym tytuł „Wspólnoty krewniacze w świetle wiejskich ksiąg sądowych”. Referat ten zawierał rozważania na temat instytucji niedziału chłopskiego w świetle materiału źródłowego ksiąg sądowych wiejskich. Mówca zaakcentował trwałość zjawiska wspólnot krewniaczych, które utrzymały się do czasów obecnych, skupił się jednak na okresie XV–XVIII w. Formułując listę problemów, jakie stawia przed badaczem dział chłopski, omówił przede wszystkim genezę tej instytucji, jej istotę, strukturę osobową, organizację wewnętrzną i zachodzące w niej przemiany. Zajął się też nader zróżnicowanym charakterem prawnym wspólnot oraz ich miejscem w systemie prawa feudalnego. Z kolei scharakteryzował cechy niedziału chłopskiego, te mianowicie, które da się ustalić w świetle zawartości i funkcji ksiąg sądowych wiejskich. Omówił następnie zmiany w charakterze wspólnot krewniaczych i przyczyny ich stopniowego zanikania. Rozważania swe zamknął uwagami na temat wpływu zwierzchności dominalnej na strukturę chłopskich wspólnot krewniaczych.

Dr Jacek Matuszewski (UL) wygłosił referat pt. „Statut Władysława Warneńczyka ograniczający prawo królewskie do dyspozycji domeną ziemską”. Był to fragment rozważań nad szerszym zagadnieniem ograniczenia praw panującego do swobodnego dysponowania królewskimi ziemiami. Stawiając jako problem badawczy

sprawę przyczyn akcji szlachty przeciwko królewskiej swobodzie dysponowania domeną, mówca przeszedł do wyjaśnienia genezy pochodzącego z 1440 r. aktu o Wielkorządcach Krakowskich. Rozważania te doprowadziły go do wniosku o politycznych motywach sformułowania statutu Władysława Warneńczyka. Wywody swe zamknął uwagami na temat dalszych aktów prawnych ograniczających prawa królewskie do dysponowania majątkościami ziemskimi, od statutów nieszawskich po konstytucję sejmu piotrkowskiego 1504 r. Każdy z tych aktów wynikał z konkretnej sytuacji politycznej, a więc z rozmaitych przyczyn. Dopiero ustalenie tych przyczyn może być punktem wyjścia do generalnej oceny polityki władcy i szlachty w tym zakresie.

Trzeci referat wygłosił doc. dr hab. Jerzy Wisłocki (UAM). Tematem rozważań była „Kościelna własność ziemska” — zaś punktem wyjścia geneza przysporzeń majątkowych rycerstwa na rzecz Kościoła. Po omówieniu stosunków własnościowych między szlachtą a Kościołem, w tym fundacji, rozwoju beneficjum i prawa patronatu, referent scharakteryzował położenie majątkowe duchowieństwa od XV do XX w. Następnie omówił proces ograniczania przyrostu dóbr kościelnych w związku z widocznym od 1505 r. konfliktem między szlachtą a klerem w tej dziedzinie. Problem kościelnej własności ziemskiej był w znacznej mierze związany z pełnieniem przez Kościół funkcji administracyjnych. Referat kończyły spostrzeżenia dotyczące zmniejszenia się majątku ziemskiego Kościoła w Polsce od 1925 r.

Jako ostatni w tym dniu wystąpił prof. dr hab. Władysław Cwik (UMCS), który wraz z nieobecnym na konferencji doc. dr. hab. Tomaszem Opasem był autorem referatu „Własność nieruchomości w miastach polskich XVIII i XIX w.” Mówca wygłosił skróconą wersję opracowania, które uczestnicy obrad otrzymali na piśmie. Pierwszą część referatu poświęcił autor charakterystyce własności nieruchomości w miastach dawnej Rzeczypospolitej. Temat potraktował dwutorowo, osobno omawiając miasta prywatne i osobno królewskie. Scharakteryzował własność mieszczańską, głównie z punktu widzenia związanych z nią powinności. Na tym tle przedstawił obowiązek świadczeń dominialnych, zmieniający się w miarę rozwoju gospodarki towarowo-pieniężnej. Następnie zaś scharakteryzował stosunki w dziedzinie ograniczonych praw rzeczowych w miastach. Druga część referatu poświęcona była własności podzielonej w miastach Księstwa Warszawskiego, Królestwa Polskiego oraz zaborów austriackiego i pruskiego.

Dyskusja, jaka wywiązała się po tych referatach, dotyczyła głównie dwóch zagadnień — własności kościelnej oraz wspólnot krewniaczych. Odnosnie do pierwszego zagadnienia postulowano potrzebę poszerzenia badań nad stanem posiadania Kościoła jako właściciela i współwłaściciela dóbr oraz nad ubytkami w majątku kościelnym w okresie Reformacji (dr Jerzy Reder z UMCS). Poruszono problem lokacji kościołów i związanych z tym korzyści dla rycerstwa (doc. Stanisław Russocki z UW) oraz roli parafii w aspekcie podziału administracyjnego w okresie staropolskim. Wiąże się z tym możliwość dwojakiego, politycznego lub prawnego, ujęcia własności kościelnej. Zagadnienie osobowości publicznoprawnej Kościoła oraz pełnienia przezeń funkcji administracyjnych pojawiło się w głosach prof. Jana Wąsickiego (UAM) i dr. Stanisława Krukowskiego (UW). Prof. Bogdan Lesiński (UAM) przypomniał ważną cezurę XV w., kiedy to zaznaczyło się przechodzenie od nadań ziemskich do nadań rent i donacji pieniężnych na rzecz Kościoła. W związku ze wspólnotami krewniaczymi obok postulatów terminologicznych (prof. Bogdan Lesiński z UAM) sformułowano pytania dotyczące tendencji do likwidacji wspólnot przez wykup praw kobiet (doc. Stanisław Russocki z UW) oraz poruszono kwestię stosunku własności pospólnej ręki do współwłasności w niedziale. Prof. Henryk Kupiszewski (UW) uzupełniał referat uwagami na temat wspólnot rodzinnych, które były znane w prawach antycznych, a nawet obrosły

tam wieloma instytucjami, sformułował też postulat badawczy — wykazania analogii między wspólnotami krewniczymi w Europie a tym, co wypracowało na ten temat prawo rzymskie.

W drugim dniu sesji, 17 IX 1983 r., przedpołudniowym obradom przewodniczył prof. Henryk Kupiszewski (UW). Z pierwszym referatem, zatytułowanym „Wielka Rewolucja Francuska a własność” wystąpił doc. dr hab. Jan Kodrębski (UŁ). Omówił on doniosłe znaczenie Rewolucji Francuskiej dla przemiany stosunków społecznych i prawnych. Przypominał też podkreślany przez Marksa fakt, iż największym osiągnięciem Rewolucji było obalenie własności feudalnej i zastąpienie jej własnością burżuazijną. Stwierdził również, iż dla prawodawców rewolucyjnych podstawowe znaczenie formułowanego według potrzeb burżuazji prawa własności było dla życia społeczno-gospodarczego Francji oczywiste i że przywiązywali oni do tej kwestii najwyższą uwagę. Referent podkreślił też, że instytucje społeczno-ekonomiczne i prawne, stworzone przez Rewolucję lub modyfikowane pod jej przemożnym wpływem, zachowały swoje znaczenie po dzień dzisiejszy. Na zakończenie zwrócił uwagę na brak wyczerpującego opracowania kwestii stosunku Rewolucji Francuskiej do prawa rzymskiego.

Z kolei doc. dr hab. Franciszek Polomski przedstawił referat pt. „Niemieckie państwo narodowo-socjalistyczne a własność”. Swoje rozważania oparł głównie na analizie BGB, konstytucji weimarskiej z 1919 r., programu NSDAP i programu zawartego w *Mein Kampf* Hitlera. Wskazał na charakterystyczną ewolucję problematyki własności od liberalistycznego ujęcia w BGB wywodzącego się z XIX w. aż po drastyczne ograniczenia własności zawarte w programie NSDAP z 1920 r. Omówił istniejące w niemieckiej nauce tego okresu dążenie do rugowania wpływów prawa rzymskiego i zastąpienia ich odpowiednio modyfikowanym prawem germańskim. W związku z tym pozostawało utworzenie Niemieckiej Akademii Prawa, która miała pracować nad jego odnową.

Z trzecim referatem zatytułowanym „Państwo a własność w dobie powszechnej industrializacji” wystąpiła prof. dr hab. Katarzyna Sójka-Zielińska (UW). Wskazała na pojawiające się pod koniec XIX w. tendencje do traktowania własności nie tylko jako prawa, ale także jako zobowiązania wobec ogółu; wiązało się z tym hasło upowszechnienia własności, zawarte w encyklice „*Rerum Novarum*”. Zwróciła także uwagę na różnicę, jaka występuje między niedostatecznie rozdzielanymi pojęciami upaństwowienia i uspołecznienia własności. Przypomniała też, że ważnym źródłem ingerencji państwa w sferę własności prywatnej była z jednej strony obawa przed społecznymi skutkami nie kontrolowanego wzrostu wielkiego kapitału, a z drugiej dążenie do poszerzenia opieki społecznej.

Dyskusji nad przedstawionymi referatami przewodniczył prof. dr hab. Henryk Olszewski (UAM), który udzielił głosu następującym osobom: dr. Stanisławowi Krukowskiemu, prof. Wojciechowi M. Bartłowi, doc. Jerzemu Wisłockiemu, prof. Witoldowi Wołodkiewiczowi, dr. Stanisławowi Rogowskiemu i prof. Janowi Wąsickiemu. Dyskutanci w zasadzie zgadzali się z tezami przedstawionymi w referatach. Wyjątek stanowiła wypowiedź dr. S. Rogowskiego (UW), obawiającego się przeakcentowania przez referentów społeczno-politycznych skutków własności przy pewnym zaniedbaniu skutków prawnych, oraz doc. J. Wisłockiego (UAM), który zarzucił doc. F. Polomskiemu zbyt jednostronne przedstawienie kilońskiej szkoły prawników. Wątpliwość tę referent wyjaśnił stwierdzeniem, że potraktowanie przezeń szkoły kilońskiej jako jednorodnej całości dotyczyło jedynie stosunku do problemu odrodzenia prawa niemieckiego. Pozostali dyskutanci zgłosili szereg uzupełnień dotyczących niektórych, pominiętych w referacie doc. F. Polomskiego artykułów konstytucji weimarskiej (dr S. Krukowski z UW), dalej związków Kodeksu Napoleona z prawem rzymskim (prof. W. M. Bartel z UJ) oraz niechętnego stosunku francuskiego oświecenia do prawa rzymskiego (prof. W. Wołodkiewicz z UW).

Znaczenie okresu napoleońskiego dla europejskiego prawodawstwa podkreślił prof. J. Wąsicki (UAM).

Dwudniowe obrady zamknęło podsumowanie dokonane przez prof. dr. hab. Stanisława Plazę z UJ. Powiedział on, że czarnopotocka konferencja historyków prawa była największą z wszystkich dotychczasowych. Przeważali młodzi pracownicy nauki, co wszakże nie znalazło odbicia ani w obsadzie referatów, ani w dyskusji. Program konferencji był bardzo ambitny, objął wiele zagadnień z dziejów prawa własności; imponujący był także zasięg chronologiczny referatów — od czasów rzymskich aż do najnowszych; dał się jednak odczuć wyraźny brak referatu na temat rozwoju prawa własności w PRL. Prawo własności rozpatrywane było w trzech płaszczyznach: doktrynalnej, regulacji prawnej i orzecznictwa, w każdej wszakże w sposób niepełny. Najwięcej uwagi poświęcono kwestii definicji prawa własności, nie wiążąc jej wszakże w pełniejszy sposób z rozwojem doktryny prawa własności w ogóle. Słabo także uwzględnione zostało orzecznictwo, które od XIX w. odgrywało ważną rolę w stosowaniu prawa własności. Wiele uwagi poświęcono typom i formom własności, wskazując na ich zróżnicowanie w zależności od podmiotu i przedmiotu własności w różnych epokach jej rozwoju. Podkreślono, że na rozumienie i treść prawa własności i jego przekształcenia miały wpływ doktryny (jak katolicka i faszystowska, pominięto socjalistyczną), rozwój industrializacji, a przede wszystkim typ i forma państwa. Zwrócono uwagę, że dotychczasowe badania nad dziejami prawa własności w Polsce koncentrowały się głównie na jej aspekcie ekonomicznym, a pomijały zazwyczaj stronę teoretyczną. Stąd wynikają pewne postulaty badawcze. Przede wszystkim zachodzi konieczność podjęcia systematycznych badań teoretycznych nad różnymi formami własności w Polsce w epoce feudalnej, kapitalistycznej i socjalistycznej. Badania te winny być prowadzone w długich ciągach czasowych, metodą porównawczą, na tle europejskim, przy ścisłym powiązaniu z przemianami ustrojowymi oraz z uwzględnieniem doktryny i orzecznictwa.

Ostatnim punktem programu konferencji były dwa referaty wspomnieniowe o profesorze Rafale Taubenschlaga, w związku ze 100-leciem urodzin i 25-leciem śmierci tego wielkiego romanisty. Prof. dr hab. Henryk Kupiszewski (UW) przedstawił barwną biografię prof. R. Taubenschlaga, najważniejsze etapy jego kariery naukowej i czołowe osiągnięcia. Prof. dr hab. Janusz Sondel (UJ) omówił badania prof. R. Taubenschlaga nad recepcją prawa rzymskiego w Polsce.

Po wyczerpaniu programu obrad odbyto również otwarte posiedzenie Komisji Historycznej PTH, w trakcie którego ustalono plan pracy Komisji na lata 1983 - 1985. Postanowiono między innymi zorganizować sympozjum historycznoprawne w ramach XIII Powszechnego Zjazdu Historyków Polskich oraz zdecydowano powierzyć organizację kolejnej konferencji historycznoprawnej ośrodkowi warszawskiemu w roku 1985. Jako podstawowy temat konferencji przyjęto: rządy prawa, czyli problem stosowania i działania prawa w rozwoju dziejowym.

IRENA DWORNICKA, MAGDALENA KRASOŃ (Kraków)

**SESJA NAUKOWA DLA UCZCZENIA 400-LECIA
URODZIN HUGONA GROCIJUSZA W GDAŃSKU
W DNIACH 9 - 10 KWIETNIA 1983 R.**

Organizatorami sesji byli Uniwersytet Gdański — Katedra Powszechnej Historii Państwa i Prawa, Gdańskie Towarzystwo Naukowe oraz Polskie Towarzystwo Nautologiczne. W ich imieniu sesję otworzył — dokładnie w przeddzień urodzin

Grocjusza — doc. dr Andrzej Zbierski (PAN Gdańsk). Następnie doc. dr hab. Edwin Rosenkranz, przewodniczący Komitetu Nauk Prawnych Gdańskiego Towarzystwa Naukowego przypominał związki Grocjusza z Gdańskiem i Polską. Hugo Grocjusz typowany był na sekretarza królewskiego za Zygmunta III Wazy i Władysława IV; objęciu stanowiska przeszkodziła wojna trzydziestoletnia. Intellektualiści gdańscy utrzymywali z nim żywe kontakty, zachowała się obfita korespondencja, m. in. 39 listów do gdańszczyzanina Jaskiego. W gdańskim Gimnazjum Akademickim w 1628 r. wprowadzono wykład według *De iure belli ac pacis*. Sesja miała przypomnieć nie tylko idee wielkiego prawnika i filozofa, ale także wskazać na ich oddziaływanie w przeszłości oraz ocenić ich aktualność.

Na sesji przedstawiono 5 referatów i 3 obszernie komunikaty. Prof. dr Maria Bogucka (UW) nadesłała — odczytany na sesji *in extenso* — referat na temat „Gdańsk a Holandia w epoce Hugona Grocjusza”, który stanowił świetne wprowadzenie w stosunki ekonomiczne i społeczne epoki. Prof. dr Manfred Schelzel z Rostocku w referacie „*Mare liberum* Hugonis Grotii” przedstawił genezę i dalsze losy grocjuszowej zasady wolnego morza oraz współczesne zasady korzystania już nie tylko z żeglugi, ale i eksploatacji zasobów morskich. Doc. dr hab. Roman Tokarczyk (UMCS) wygłosił referat pt. „Racjonalne treści w koncepcji prawa natury Hugona Grotiusa”, natomiast mgr Jerzy Zajadło (Uniwersytet Gdański) w referacie „Hugo Grotius o studiach prawnych” omówił program studiów prawnych, który Grocjusz opracował w 1615 r. Z kolei doc. dr hab. Edwin Rosenkranz (Uniwersytet Gdański) mówił na temat „Swoboda żeglugi na Bałtyku od XI do połowy XVII wieku”, zajmując się walką miast i państw nadmorskich o stosowanie zasady czy to *mare clausum*, czy *mare liberum*. Komunikaty wygłosili młodzi pracownicy Uniwersytetu Gdańskiego: mgr Wojciech Burkiewicz nt. „Morze Adriatyckie jako morze weneckie”, dr Tadeusz Maciejewski, który mówił o „Wpływie prawa natury na nowelizację prawa morskiego Gdańska w XVII w.” oraz mgr Renata Wołowska, która przedstawiła „Recepcję myśli Hugona Grocjusza na grunt polski”. Teksty referatów będą drukowane w kwartalniku „Nautologia”, toteż ograniczamy się do kilku uwag ogólnych. Uczestnicy sesji — a było ich kilkadziesiąt — mogli poznać bliżej postać Grocjusza, niezwykle barwną, o wszechstronnych zainteresowaniach i dokonaniach. Po dziś dzień napisany przez niego podręcznik instytucji prawa rzymskiego jest obowiązującym źródłem prawa w Republice Południowej Afryki, na co w dyskusji zwróciła uwagę prof. dr hab. Katarzyna Sójka-Zielińska (UW). Pokazano też wpływy Grocjusza na kształtowanie prawa morza, chociaż współcześnie przyjmuje się inne rozwiązania, na co wskazał obecnym prof. dr hab. Maciej Krzyżanowski, przewodniczący Polskiego Towarzystwa Nautologicznego. Podkreślano, zwłaszcza w dyskusji nad koncepcjami prawa natury, że Grocjusz nie jest postacią jednoznaczną a myśl jego może być rozmaicie interpretowana. Wielość wątków podejmowanych w dyskusji zapewne nie sprzyjała jej pogłębieniu, ale za to wszechstronnie ukazywała bogactwo zainteresowań Grocjusza.

Ważnym elementem sesji była zorganizowana w siedzibie Gdańskiego Towarzystwa Naukowego, gdzie toczyły się obrady, wystawa zbiorów grocjanów. Oprowadziła po niej zebranych mgr Ewa Ogonowska. Biblioteka PAN posiadała aż 30 tytułów Grocjusza w 108 wydaniach. Są to głównie zbiory wspomnianego gimnazjum. Prócz dzieł Grocjusza liczne są rozprawy jemu poświęcone, m.in. Andrzeja Weissa 10 tomów komentarzy do Grocjusza.

Wieczór w zabytkowej katowni oraz zwiedzanie Gdańska następnego dnia dopełniły program sesji. Należy żałować, iż nie wszystkie ośrodki akademickie były na tej imprezie reprezentowane. Stanowiła ona bowiem okazję nie tylko do pogłębienia wiedzy o Grocjuszu, ale i poznania środowiska historyków prawa Uni-

wersytetu Gdańskiego, zwłaszcza młodej generacji. Dla tych ostatnich sesja stanowiła wielką okazję zaprezentowania swego dorobku wobec szerszego grona uczonych, co także należy odnotować jako jeden z walorów tej imprezy.

MARIA ZMIERCZAK (Poznań)

MIEDZYNARODOWA KONFERENCJA HISTORYKÓW PRAWA W VESZPRÉM

W dniach 23-26 sierpnia 1983 odbyła się w Veszprém (Węgry) konferencja zorganizowana przez trzy węgierskie instytucje: Wyższą Szkołę Administracji Państwowej, Akademię Nauk i Zrzeszenie Prawników. Wzięli w niej udział historycy prawa przede wszystkim z krajów socjalistycznych, a więc z Bułgarii, Czechosłowacji, NRD, Polski, Rumunii i Węgier, ale również z Austrii i z RFN. Uczestnikami z Polski byli pracownicy Uniwersytetu Jagiellońskiego, mianowicie prof. Irena Kwiatkowska, dr Kazimierz Baran i mgr Mirosława Wamwas.

Temat stanowiły dzieje prawa karno-administracyjnego w ostatnich stu latach. Pierwszy dzień przeznaczono na sesję plenarną, na której — po przemówieniach inauguracyjnych przedstawicieli władz węgierskich — prof. Kálmán Kovács (Budapeszt) przedstawił współpracę historyków prawa krajów socjalistycznych, istniejącą już od lat dwudziestu pięciu, oraz jej perspektywy. Następnie na sesji plenarnej wygłoszono referaty o charakterze ogólnym. Przedmiotem ich były: rozwój sądownictwa administracyjnego w Austrii (prof. W. Brauner, Wiedeń), orzecznictwo administracyjne w bułgarskim państwie burżuazyjnym (doc. F. Milkova, Sofia), rozwój historyczny kompetencji karno-porządkowych administracji państwowej w RFN (prof. H. Schlosser, Augsburg), karanie wykroczeń w drugiej połowie XIX wieku w Czechach (doc. K. Malý, Praga), główne tendencje rozwoju orzecznictwa karno-administracyjnego na ziemiach polskich w ostatnich stu latach (prof. L. Pauli, Kraków — referat nadesłany), rozwój instytucji wykroczeń na Węgrzech (prof. G. Mathé, Budapeszt), geneza bezprawia administracyjnego (prof. R. Lieberwirth, Halle-Wittenberga), zasady sankcji administracyjnych w Rumunii w ostatnim pięćdziesięcioleciu (prof. V. Gionea, Bukareszt — referat nadesłany). Długo trwająca dyskusja zamknęła pierwszy dzień obrad.

W następnych dniach prace toczyły się już równolegle w trzech sekcjach. W pierwszej z nich, oprócz kilku referatów węgierskich i niemieckich, niżej podpisana przedstawiła referat o prawie karno-administracyjnym na ziemiach polskich pod zaborami. W drugiej sekcji dr K. Baran omówił prawo karno-administracyjne w Polsce międzywojennej, zaś w trzeciej sekcji wygłosiła referat mgr M. Wamwas na temat prawa karno-administracyjnego w Polsce Ludowej. We wszystkich sekcjach było wiele referatów węgierskich (m.in. prof. A. Csizmadia, o prawie dyscyplinarnym w węgierskiej administracji państwowej), ale nie brakło i innych (prof. H. Schröder, Berlin, NRD, doc. M. Doleżał, Praga).

Podsumowanie prac wszystkich sekcji oraz plenarne posiedzenie końcowe wykazały celowość konferencji, trafność wyboru tematu, który — jak się okazało — nie został dotąd gruntownie opracowany. W imieniu gości gospodarzom węgierskim podziękował za przygotowanie i przeprowadzenie konferencji prof. W. Ogris (Wiedeń).

Konferencja odbywała się w siedzibie węgierskiej Wyższej Szkoły Administracji, na wzgórzu zamkowym w Veszprém, w pobliżu romańskiej kaplicy św. Jerzego i szeregu innych pięknych zabytków. Organizatorzy i tym razem dali dowody przysłowiowej węgierskiej gościnności, a miłym akcentem była wycieczka do opactwa w Zirc.

Materiały konferencji będą opublikowane przez organizatorów.

IRENA MALINOWSKA-KWIATKOWSKA (Kraków)

OBRONY PRAC DOKTORSKICH

W roku 1982 trzech pracowników Instytutu Historii Państwa i Prawa obroniło rozprawę doktorskie przed Radą Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Wrocławskiego.

W dniu 23 marca 1982 r. mgr Marian Ptak przedstawił Radzie Wydziału rozprawę pt. „Sądownictwo księstwa oleśnickiego ze szczególnym uwzględnieniem sądów prawa polskiego (1314 - 1742)”. Promotorem był doc. dr hab. Edmund Klein, recenzentami prof. dr Wojciech Maria Bartel (UJ) i prof. dr Kazimierz Orzechowski (UWr).

W dniu 13 maja 1982 r. mgr Piotr Jurek przedstawił Radzie Wydziału pracę doktorską pt. „Landfrydy śląskie”. Praca powstała pod opieką naukową prof. dr. Kazimierza Orzechowskiego, recenzentami byli: doc. dr hab. Jan Kwak (WSP Opole) i doc. dr hab. Alfred Konieczny (UWr).

Również 13 maja 1982 r. obronił rozprawę doktorską mgr Marek Kinstler. Praca pt. „Grupy Operacyjne Komitetu Ekonomicznego Rady Ministrów i Ministerstwa Przemysłu na Dolnym Śląsku (kwiecień — wrzesień 1945)” powstała pod opieką naukową doc. dr hab. Teresy Janasz. Recenzentami byli: prof. dr Ignacy Pawłowski (WSP Opole) i prof. dr Kazimierz Orzechowski (UWr).

BOGDAN CYBULSKI (Wrocław)

* *

*

W dniu 24 VI 1983 r. odbyła się przed Komisją Rady Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego publiczna obrona pracy doktorskiej mgr. Andrzeja Bryka, st. asystenta w Instytucie Historyczno-Prawnym UJ. Rozprawa nosiła tytuł: „Liberalizm jako podstawa porządku politycznego w doktrynie Daniela Bella”. Komisji przewodniczył doc. dr hab. Bogusław Gawlik (UJ). Zmarłego promotora pracy, prof. dr. hab. Marka Sobolewskiego, reprezentował doc. dr hab. Michał Jaskólski (UJ). Recenzentami byli prof. dr hab. Franciszek Ryszka (UW) i prof. dr hab. Piotr Sztompka (UJ). Po przeprowadzonej obronie Komisja w tajnym głosowaniu jednomyślnie postanowiła wystąpić do Rady Wydziału Prawa i Administracji UJ o nadanie mgr. Andrzejowi Brykowi stopnia doktora nauk prawnych. Rada Wydziału przychyliła się do tej prośby na posiedzeniu w dniu 27 VI 1983 r.

IRENA DWORNICKA (Kraków)

**FINAŁ XIII OLIMPIADY HISTORYCZNO-PRAWNEJ
IM. MICHAŁA SZCZANIECKIEGO — KARPACZ 1983 R.**

Kolejna, XIII już z kolei, Olimpiada Historyczno-Prawna im. Michała Szczanieckiego zorganizowana została przez ośrodek wrocławski. Zmagania finałowe toczyły się w punkcie szkoleniowym Uniwersytetu Wrocławskiego w Karpaczu od 21 do 24 maja 1983 r. W olimpiadzie udział wzięły reprezentacje pięciu uniwersytetów: gdańskiego, krakowskiego, toruńskiego, warszawskiego i wrocławskiego. W imieniu organizatorów olimpijczyków powitał prof. dr Kazimierz Orzechowski, dyrektor Instytutu Historii Państwa i Prawa Uniwersytetu Wrocławskiego. Jury pod przewodnictwem prof. dr. Zbigniewa Zdrójkowskiego najwyżej oceniło — w rywalizacji indywidualnej — Przemysława Konieczniaka z Uniwersytetu Warszawskiego. Drugie miejsce zajął Daniel Bogacz z Uniwersytetu Wrocławskiego, a trzecie miejsca zajęli: Andrzej Michalak z Uniwersytetu Warszawskiego i Dariusz Szpoper z Uniwersytetu Gdańskiego. W rywalizacji zespołowej I miejsce zajął Uniwersytet Warszawski, II miejsce Uniwersytet Wrocławski, III miejsce Uniwersytet Gdański.

PIOTR JUREK (Wrocław)

